

Kamusal Alanda Buluşalım... KOCAELİ DEĞİRMENDERE KENT MEYDANI VE PARKI DÜZENLEMESİ

Neşe Çakıcı Alp¹, Miray Baş Yıldırım², Aslı Aydın Aksan³,

¹ Kocaeli Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Kocaeli, Türkiye.

² Gebze Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Kocaeli, Türkiye.

³ Bilgi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul, Türkiye.

Özet

Kocaeli/Gölcük Atatürk Mahallesi Burcu Sokak'ta yer alan yaklaşık 4.617 metrekarelik yeşil alan Gölcük Vizyon 2023 projesi kapsamında kent meydanı olarak tasarlanmış ve tasarımın uygulama projesi gerçekleştirilmiştir. Gölcük Vizyon 2023 projesi, Kocaeli Üniversitesi, Gölcük Belediyesi ve Gölcük Kent Konseyi işbirliği ile yürütülmektedir. Tasarlanan kent meydanı ile sürekli kentleşme dolayısıyla çoğul gibi görünüp aslında birbirine yabancılaşan ve yalnızlaşan kent sakinlerinin ve çocuklarının yeşil içinde daha güçlü bağlar kurabileceği, doğal, sıcak, samimi, aktif ve sportif bir çekim merkezi yaratılması hedeflenmiştir. Alandaki sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasını ve komşuluk ilişkilerinin pekiştirilmesini teşvik edecek ve ortak alan kullanımını cazip hale getirecek sosyal etkinlik alanları bölge sakinlerinin de görüşleri alınarak belirlenmiştir. Ayrıca proje, dijital tasarım araçları kullanılarak tasarlanmış ve dijital üretime müsaittir. Bu nedenle imalatı ile, yenilikçi ve özgün tasarım yöntemleri dolayısıyla, Gölcük'e yeni bir vizyon katacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kent Meydanı, Kamusal Park Tasarımı, Mimari Tasarım

Meeting in the Public Space ...

Kocaeli Değirmendere Town Square and Public Park Planning

Abstract

4,617 square meters of green area, located in Kocaeli / Gölcük Atatürk District, Burcu Street, designed as a town square and its application project was done by the scope of Gölcük Vizyon 2023 project. Gölcük Vizyon 2023 project is executed with the cooperation of Kocaeli University, Gölcük Municipality and Gölcük City Council. The designed town square, aimed to create an attraction centre that can be build stronger bonds, natural, warm, friendly, active and sporty in green for urban residents and their children who are appeared to be plural, actually estranged and alienated due to constantly urbanization. To promote the achievement of social sustainability and to strengthen neighbourly relations in the field, social activity areas determined by taking the views and opinions of the urban residents. Furthermore, the project is designed using digital design tools and it is suitable for computer aided manufacturing. By construction of this project, it is thought that it will add a new vision for Gölcük due to innovative and original design methods.

Key Words: Town Square, Public Park Design, Architectural Design

İletişim (Correspondence): Neşe Çakıcı Alp. e-posta (e-mail): nesecakici@gmail.com

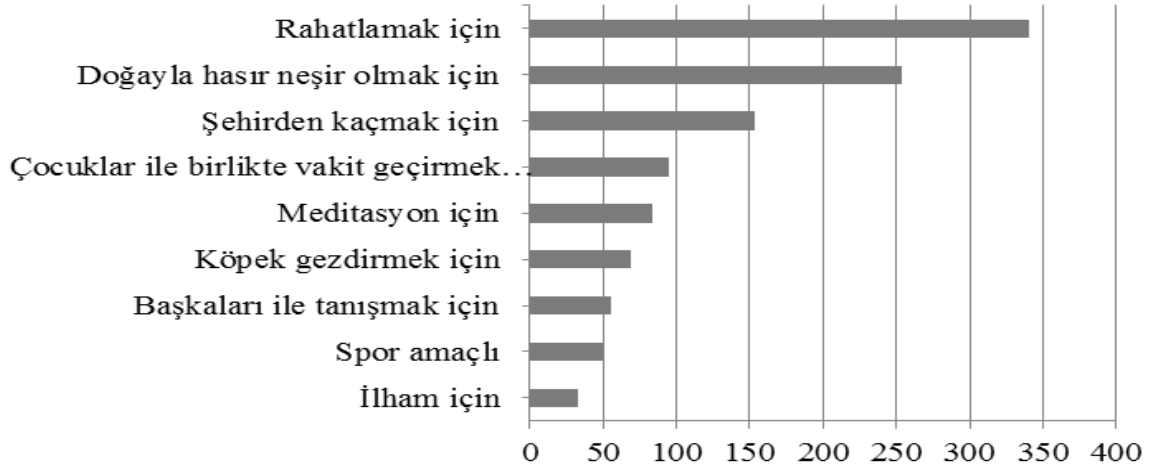
ISSN : 2147-6683

©2016 Hasan Kalyoncu Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi

GİRİŞ

Sürekli hızla kentleşen ve gelişen günümüz Türkiye'sinde artan stresli çalışma ve yaşama koşulları yeşile olan ihtiyacı arttırmakta ve vazgeçilmez hale getirmektedir. Kamusal yeşil alanlar ve parklar, insanların alışlageldikleri günlük yaşam rutininden sıyrılabilme ve yaşam streslerini atabilmek için önemli bir fırsat sağlamaktadır. Yeşil alanlar ve kamu parklarının şehirlerde kent ekosisteminin işleyişini rahatlattığı bilinmektedir. Kentsel alanlardaki kamu parkları, biyolojik çeşitliliği destekleyerek doğal ekosistem hizmeti sunmaktadırlar (Bolund and Hunhammar, 1999; Crane ve Kinzig, 2005; Gaston et al., 2005; Smith et al., 2005). Takano et al. (2002) ise, kent sakinlerinin bu biyolojik çeşitlilikle etkileşime girmesinin onlara fiziksel ve zihinsel bir terapi sağladığını belirtmektedir. Yeşil alanlar, hızlı kentleşmenin yarattığı olumsuz çevre etkilerini azaltabildiği edebildiği gibi kent sakinlerinin toplanıp etkinlik yapmaları ve birbirleri ile kaynaşmaları için cazip bir ortam yaratmaktadır. Chiesura (2004), Hollanda'da 1134 kişi ile yaptığı çalışmada kent sakinlerinin yeşil alanlara ve kent parklarına gitmelerindeki içsel nedenleri araştırmıştır. Araştırma sonucunda kent sakinlerinin, parklara rahatlamak, doğayla iç içe olmak, şehirden kaçmak, çocuklar ile birlikte vakit geçirmek, meditasyon yapmak, köpek gezdirmek, başkaları ile tanışmak, spor yapmak ve doğadan ilham almak için gittikleri sonucuna varılmıştır [**Şekil 1**]. Ayrıca yapılan birçok bilimsel araştırmada da park ve yeşil alanların daha aktif bir yaşam tarzını desteklediği ve teşvik ettiği anlaşılmaktadır (Ries et al., 2009; Witten, Hiscock, Pearce, Blakely, 2008). Ancak tüm bu faydalarına rağmen, şehirlerde pek çok kentsel yeşil alan hızla azalmaktadır.

Tüm bu olumlu toplumsal ve çevresel nedenlerden dolayı yeşil alanlar ve parklar Avrupa kamu politikasında oldukça önem arz etmektedir. Avrupa Çevre Ajansı (European Environment Agency) şehirlerde yeşil alana 15 dakikalık yürüyerek erişim mesafesi önermektedir (Stanners, D., Bourdeau, P., 1995). Brüksel, Kopenhag, Glasgow, Gothenburg, Madrid, Milan ve Paris gibi önemli Avrupa şehirlerinde 15 dakikalık yürüyüşler ile kamusal yeşil alana erişim sağlanmaktadır. Barbosa et. al., (2007), İngiltere'nin beşinci büyük belediyesi olan Sheffield şehrindeki kamusal parklara ulaşımı Avrupa kamu politikasındaki taahhütlerine göre değerlendirmiştir. Sonuçta, parkların bu 15 dakikalık erişim mesafesini sağladığı; ancak bu parklardan yararlanan kent sakinlerinin %64-72'sinin bu erişim mesafelerinden bile hoşnut olmadıkları sonucu çıkmıştır. Avrupa Kamu politikası taahhütlerinde önem arz eden bu yeşil alanları değerlendirirken, sadece ortalama yeşil alan erişiminin hangi seviyede olduğunu bilmek ve ölçmek de yeterli değildir. Toplum genelinin bu yeşil alanlardan nasıl istifade edeceği ve bunun nasıl sağlanacağı irdelenmelidir. Bu yeşil alanların kimlere nasıl hizmet edeceği ve en çok ihtiyacı olanların bu alanda gerçekleştirecekleri faaliyetlerin belirlenmesi önemlidir.

Şekil 1. Kent sakinlerinin parklara gitme nedenleri (Chiesura, 2004).

Benzer kaygılar ile Kocaeli Üniversitesi, Gölcük Belediyesi ve Gölcük Kent Konseyi işbirliği ile yürütülen Gölcük Vizyon 2023 projesi kapsamında, Gölcük Atatürk Mahallesi Burcu Sokak'ta yer alan yaklaşık 4617 metrekarelik alanın, yeşil bir kent meydanı olarak tasarlanmasına karar verilmiştir. Gölcük Atatürk Mahallesi için tasarlanan kent meydanı ile, sürekli ve hızlı kentleşme dolayısıyla çoğul gibi görünüp aslında birbirine yabancılaşan ve yalnızlaşan kent sakinlerinin ve çocuklarının kolayca erişebileceği ve birbirleri ile daha güçlü bağlar kurabileceği, doğal, sıcak, samimi, aktif ve sportif bir çekim merkezi yaratmak hedeflenmiştir. Bu nedenle, alandaki, sosyal sürdürülebilirliğin sağlanmasını ve komşuluk ilişkilerinin pekiştirilmesini teşvik edecek ortak alan kullanımını cazip hale getirecek sosyal etkinlik alanları kent sakinlerinin de görüşleri alınarak belirlenmiştir. Böylece toplum genelinin alandan istifade edebileceği düşünülmüştür. İsmail ve İsmail (2015), toplum katılımının kentsel planlama sürecinde özellikle peyzaj tasarımında oldukça önemli bir odak noktası olduğunu belirtmiştir.

Proje, tasarım parametrelerini kentin topografik dokusundan alarak evrilirken, aynı zamanda fiziksel varlığı ile bölge sakinleri için simgesel etki yaratan bir alan da olacaktır. Bu yaratıcı potansiyel ile projenin, bölge için üst düzey bir rekreasyon işlevi üstlenmesi öngörülmektedir. Böylece, insanların bölge ile bağlarının güçlenmesi, yerel deneyimlerin geliştirilmesi, bölgede deprem sonrası yeni bir bellek oluşumuna katkıda bulunması beklenmektedir.

PROJE

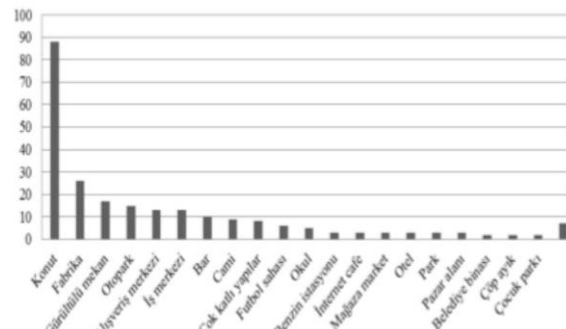
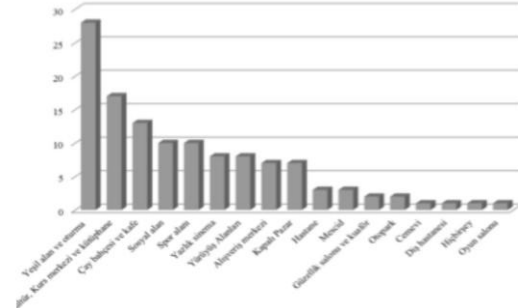
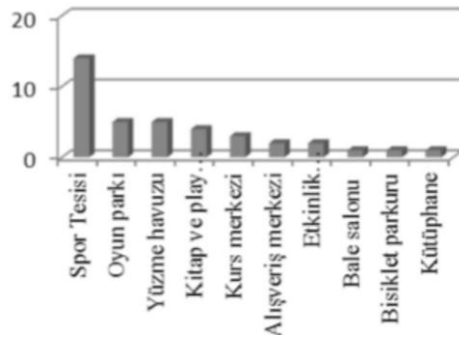
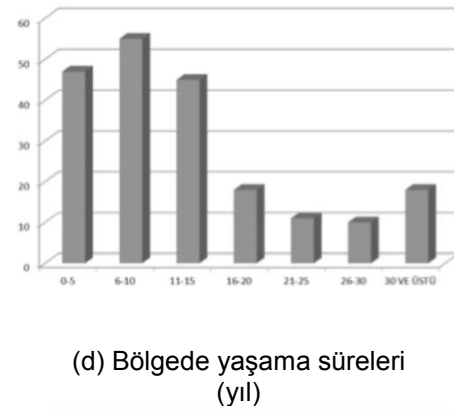
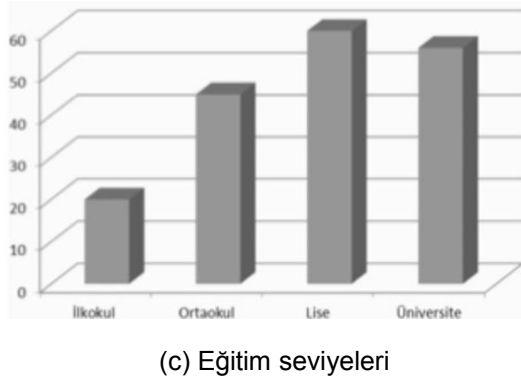
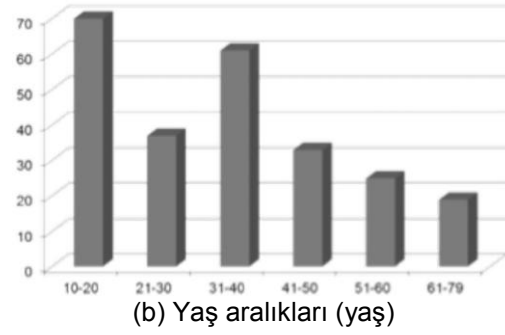
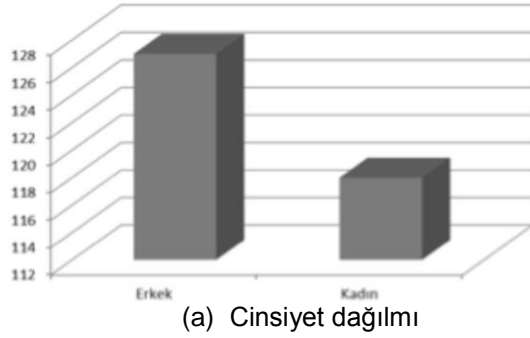
Proje alanının çevresi yoğunluklu olarak konutlarla çevrili olup, alan batısındaki bir ilkokul ve anaokulu yapısına komşuluk yapmaktadır. Alanın kuzeyinden ise Kocaeli'yi Bursa'ya bağlayan D-130 kara yolu geçmektedir [**Şekil 2**].

Şekil 2. Proje alanı görüntüleri.

ANALİZLER

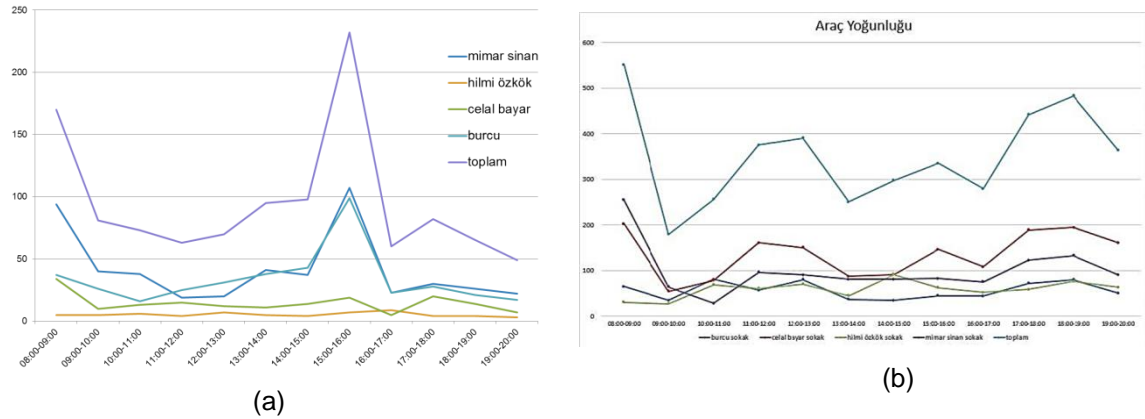
Proje etkinlik alanları, yukarıda belirtildiği gibi kent sakinlerinin beklentileri doğrultusunda belirlenmiştir. Bu nedenle, bölgede kent sakinlerinden 245 kişi ile anket çalışması yapılmıştır. Farklı yaş, eğitim ve cinsiyet gruplarına göre analiz edilen ankette, ankete katılanların %64'ünün genç, % 58'inin iyi eğitilmiş, %70'inin kentin yeni sakini olduğu anlaşılmaktadır [**Şekil 3. b,c,d**]. Anketlerden, 10-20 yaş arası kent sakinlerinin alandan en çok spor alanı ve çocuk parkı isteği ön plana çıkarken, 20 yaş üstü kent sakinlerinin yeşil alan ve oturma yerleri, kafe, çay bahçesi ve kültür merkezi istekleri ön plana çıkmıştır. 27-60 yaş arasındaki kent sakinlerinin çocuk sahibi olma oranı %99 iken, çocuk sahibi olan bu kullanıcıların çocukları için çocuk parkı ve okul sonrası etüt alanı istekleri ön plana çıkmaktadır. Ayrıca anket sonuçlarına göre, kent sakinlerinin yeşil alan talebi de açıkça görünmektedir [**Şekil 3. g**]. Bu nedenle de projenin bütün tasarım süreci boyunca yeşil alanın bozulmaması bağlayıcı unsurlardan biri olarak ele alınmıştır.

Şekil 3. Anket uygulanan kent sakinlerine ait veriler.

Bu sonuçlar doğrultusunda alanda, kafe, gösteri ve etkinlik alanı, gençler için çalışma ve etüt mekanı, açık ve yarı açık oturma alanları, spor alanları, kamuya ait bostan, çocuk oyun alanları, kaykay pisti ve bisiklet parkı tasarlanmasına karar verilmiştir. “Sanat, doğa, müzik, oyun ve spor temaları ile sürekli hareket ve etkileşim halinde insan” fikri projenin ruhu oluşturmuştur. Bu proje ruhu ile alanının, insanların etkileşimi ve dolayısı ile sosyal sürdürülebilirliğin devamı için katalizör proje olması hedeflenmiştir.

Alan, konut alanlarının merkezinde yer aldığı için buradaki sosyal donatılara eklenilebilme potansiyeline sahiptir. Proje alanında 2015 Nisan ayının sonunda yapılan yaya yoğunluğu ölçümünde, saatlik yoğunluğunun 80 ile 250 kişi arasında değiştiği gözlemlenmiştir [**Şekil 4.a**]. Araç yoğunluğu ise saatlik 180-550 araç arasında değiştiği anlaşılmıştır [**Şekil 4.b**]. Bu nedenle mevcut yaya ve araç akış akslarının devamlılığı projeyi şekillendirmiştir.

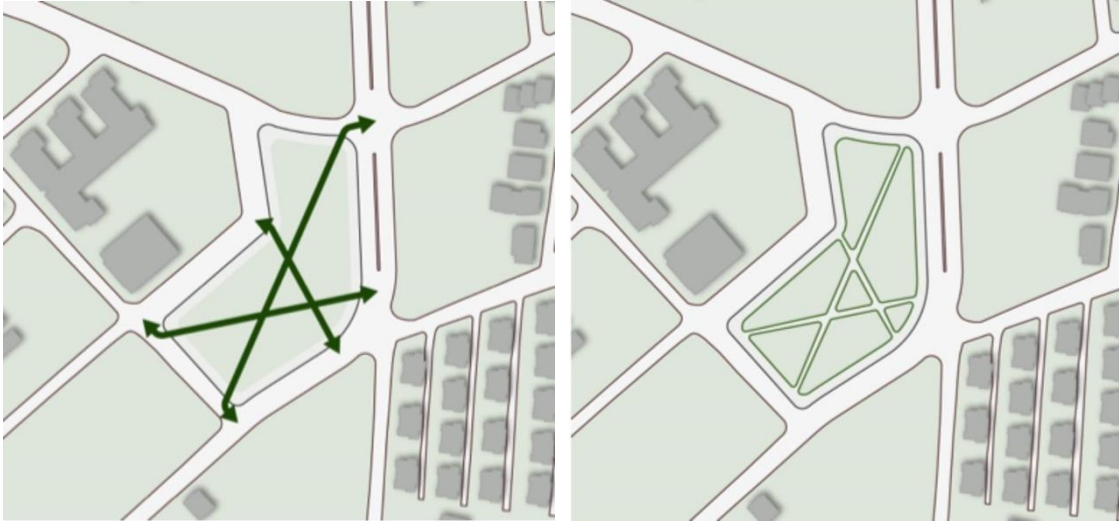

Şekil 4. Alan çevresindeki yaya ve araç trafiği yoğunlukları.

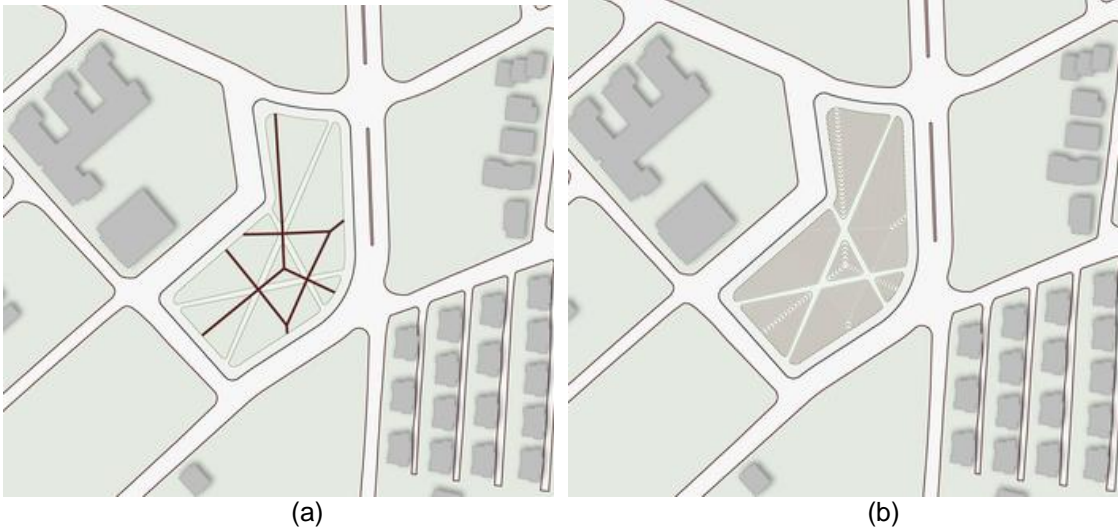
TASARIM

Mevcut yaya ve araç akış akslarının devamlılığı bağlamında, proje alanının kuzeydoğusu ile güneyi, güneydoğusu ile kuzeybatısı ve doğusu ile batısı, arasındaki iletişimi ve erişilebilirliği sürdürebilmek amacıyla alan, üzerinde yaya akışının devam ettirileceği yedi adaya bölünmüştür [**Şekil 5**]. Adalar da kendi içlerinde biçimsel düzenlemeyi merkezi meydan çevresinde toplamak üzere yardımcı akslarla bölünmüştür [**Şekil 6**]. Proje geliştirilme sürecinde her bir adaya farklı işlevler yüklenmiştir. Bu işlevler yukarıda belirtildiği gibi, gösteri ve etkinlik alanı, kaykay pisti, kafe, çocuk oyun alanı, etüt merkezi, spor alanı, bisiklet parkı, kamuya ait bostan, açık ve yarı açık oturma alanları olarak düzenlenmiştir.

Şekil 5. (a) Alan için belirlenen yaya aksları (b) Alan yaya yolları.

Şekil 6. (a) Meydana yönelik kılcak akslar (b) Adaların kılcak akslara göre düzenlenmesi.

Yaya akslarına göre şekillenen alanda işlevler, oluşturulan sanal şeritlerin katmanlaşması ile mekansallaşmıştır. Bu süreçte, işlevler birer kuvvet olarak düşünülüp, topoğrafyayı da hareketlendiren ve onu üçüncü boyuta çıkaran bir eylem olarak tasarlanmıştır. Böylece toprak zemin, kullanıcının ayağının altındaki iki boyutlu yüzeyden etrafını saran üç boyutlu mekana dönüşmüştür.

Proje tasarımında yoğunlukla ahşap ve ahşapla iç içe geçen cam malzeme kullanılmıştır. Ahşap kullanımı dolayısıyla kent sakinlerini cezbedecek sıcak ve doğal bir ortam yaratılmaya gayret edilmiştir. Çöp kutusu, aydınlatma elemanları ile açık ve yarı açık oturma birimleri gibi park mobilyaları, bütünün kurgusu içinde proje alanı için özel olarak tasarlanmış ve konumlandırılmışlardır.

Şekil 7. Adalar ve işlevleri.

Gösteri, etkinlik alanı ve kaykay pisti 1. adada kurgulanmıştır [Şekil 7, 8]. Etkinlik alanında izleyici bölümü aşamalı olarak sahneye doğru yönelirken, alanın diğer tarafına bakan kısmı yine aşamalı olarak meydan olarak tanımlanan alana yönlendirilmiştir [Şekil 9]. Bu sayede, meydana yönelen bir izleme alanı oluşturulmuştur.

Kafenin bütün alan içinde çekim merkezi olacağı öngörülmüştür [Şekil 10, 11]. Bu kapsamda, alanın güneydoğusunda meydanı odak alacak biçimde kurgulanmıştır. Bununla ilişkili olarak çocuk oyun alanları, çocukların göz önünde olmasına olanak verecek biçimde, kafenin arka bahçesine yerleştirilmiştir [Şekil 12].

Şekil 8. Alandan genel görünüş.

Şekil 9. Etkinlik alanı ve sahne.

Şekil 10. Yaya yolundan kafeye bakış.

Şekil 11. Kafe iç görünüşü.

Şekil 12. Çocuk oyun alanı.

Gençler arasında keşfetmeyi ve araştırma yapmayı teşvik etmek amacı ile alanda gençler için etüt ve çalışma alanı tasarlanmıştır. Sessiz, çalışmaya elverişli ve okula yakınlığı dolayısıyla 3. adaya konumlandırılmıştır **[Şekil 7]**. Tasarımda, mekanın peyzaj ile bütünleşmesi için, mekan yeşilin içinde ve yeşilden türetilerek tasarlanmıştır. Böylece yapay mekan ve çevresindeki ilişki dengelenerek mekanın dokunun doğal bir parçası olması sağlanmıştır **[Şekil 13]**.

Şekil 13. Okul sonrası etüt alanı.

Alanın merkezinde yer alan 4. ada meydan olarak tanımlanmıştır [Şekil 7]. Bütün proje alanının odağı olarak tasarlanan meydan, iç içe geçmiş şeritlerin farklı köşelerinden düzeyde 40 cm yükseltilerek kurgulanmasıyla oluşturulmuştur. Farklı kotlara geçişlerle oluşan bu şeritlerde çim, ahşap ve taş gibi farklı dokular bir araya getirilmiştir [Şekil 14].

Şekil 14. Meydan.

Alanın batısında yer alan spor alanı, diğer alanlara göre daha az geçişin olduğu 5. adada konumlanmıştır. Spor alanı, adayı oluşturan üçgen formun içinde biçimlenerek, standart açık hava spor aletlerinden farklı kurgulanmıştır [Şekil 15]. Kaykay pisti alanın kuzeyinde, spor alanının yakınında konumlandırılmıştır [Şekil16].

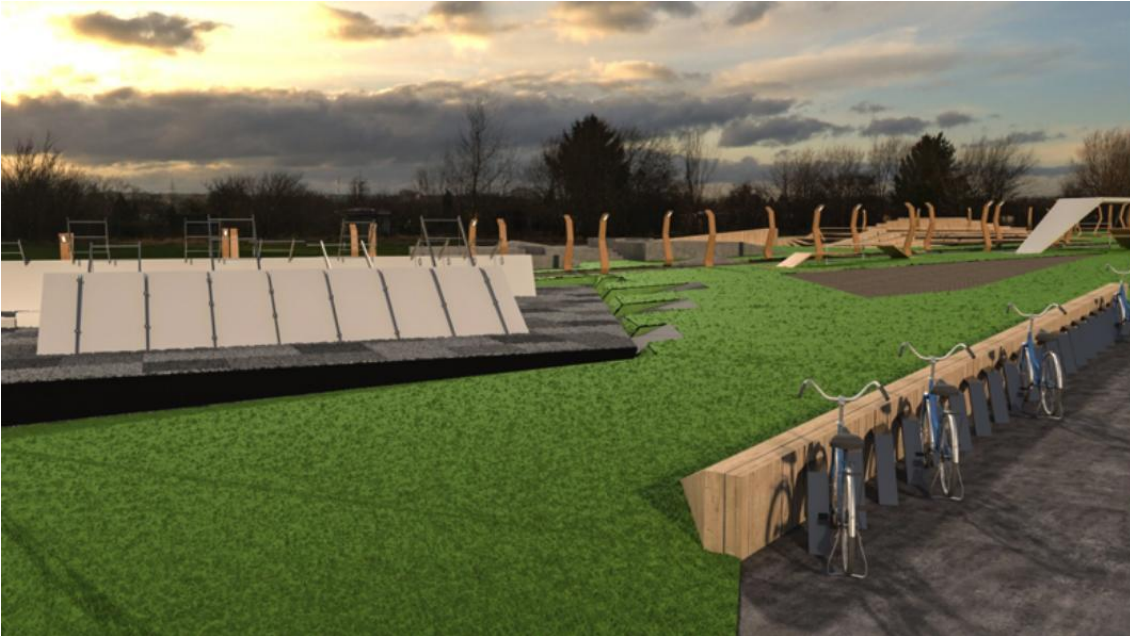

Şekil 15. Kamusal spor alanı.

Şekil 16. Kaykay pisti.

Yaya erişiminin yanı sıra bisiklet kullananların da alana erişim sağlaması amacıyla spor alanının hemen önüne bisiklet park alanı tanımlanmıştır [**Şekil 17**]. Bisiklet park alanı ana yola yakın bir konumda bulunurken, meydana bakan kısımda oturma birimi bulunmaktadır.

Şekil 17. Bisiklet parkı.

SONUÇ

Bu proje ile kent sakininin fiziksel ve ruhsal gereksinimlerinin karşılanması yanında kent kimliğinin ve kültürünün gelişmesine, yaygınlaşmasına, deneyimlenmesine ve hatta sosyal sürdürülebilirliğin devam etmesine olanak sağlayacağı düşünülmektedir. Kent sakinleri birbirleri ve doğayla kaynaşırken günlük yaşam streslerinden arınacaklar ve daha aktif bir yaşam olanağı bulabileceklerdir. Toplumun her yaş grubuna ve cinsiyetine eşit olanaklar sunmak suretiyle herkese hitap eden cazip bir alan tasarlanmıştır. Deprem sonrası kentte yeni bir simge ve bu simgeyle beraber yeni bir bellek oluşumuna da fırsat vereceği bilinmektedir. Kent sakinlerinin bölgeye olan aidiyet duygularının artacağı ve toplumsal dayanışmanın yerleşmesine katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Şekil 18. Oturma birimlerinin gece görüntüsü.

TEŞEKKÜR

Proje, Kocaeli Üniversitesi, Gölcük Belediyesi ve Gölcük Kent Konseyi işbirliği ile yürütülen Gölcük Vizyon 2023 projesi kapsamında gerçekleştirilmiştir. Destek ve katkılarından dolayı ilgili kurumlara teşekkür ederiz.

REFERANSLAR

- Barbosa O., Tratalos J. A., Armsworth P. R., Davies R. G., Fuller R. A., Johnson P., Gaston K. J. (2007), Who benefits from access to green space? A case study from Sheffield, UK. *Landscape and Urban Planning* 83. 187–195.
- Bolund, P., Hunhammar, S. (1999). Ecosystem services in urban areas. *Ecol. Econ.* 29. 293–301.

- Chiesura, A. (2004), The role of urban parks for the sustainable city. *Landscape and Urban Planning* 68 129–138.
- Crane, P., Kinzig, A. (2005). Nature in the metropolis. *Science* 308. 1225–11225.
- Gaston, K.J., Warren, P.H., Thompson, K., Smith, R.M. (2005). Urban domestic gardens (IV): the extent of the resource and its associated features. *Biodivers. Conserv.* 14. 3327–3349.
- Ries, A. V., Voorhees, C. C., Roche, K. M., Gittelsohn, J., Yan, A. F., & Astone, N. M. (2009). A quantitative examination of park characteristics related to park use and physical activity among urban youth. *Journal of Adolescent Health*, 45(3), S64-S70. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jadohealth.2009.04.020>.
- Smith, R.M., Gaston, K.J., Warren, P.H., Thompson, K. (2005). Urban domestic gardens (V): relationships between landcover composition, housing and landscape. *Landscape Ecol.* 20. 235–253.
- Stanners, D., Bourdeau, P. (1995). The urban environment. In: Stanners, D., Bourdeau, P. (Eds.), *Europe's Environment: The Dobříř Assessment*. European Environment Agency, Copenhagen. 261–296.
- Takano, T., Nakamura, K., Watanabe, M. (2002). Urban residential environments and senior citizens' longevity in megacity areas: the importance of walkable green spaces. *J. Epidemiol. Commun. H* 56. 913–918.
- Witten, K., Hiscock, R., Pearce, J. And Blakely, T. (2008). Neighbourhood access to public open space and the physical activity of residents: a national study. *Preventive Medicine.* 47. 299-303.
- İsmail W., İsmail S. (2015). Integrating The Community in Urban Design and Planning of Public Spaces: A Review in Malaysian Cities, *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 168. 357-364.